

TESTIMONI DEL DESORDRE ABSOLUT

Sebastian Haffner, *Alemania: Jekyll y Hyde. 1939, el nazismo visto desde dentro.* Ediciones Destino, Barcelona, 2005, 284 pàgs.

De la nombrosa literatura existent relacionada amb la història del nazisme i la figura de Hitler, crida l'atenció un llibre escrit per algú que no és professional de la història i que aconsegueix, però, mostrar algunes de les claus del que va passar a Alemanya entre el 1923 i el 1945. A més de no ser l'obra d'un historiador, es dóna el cas que va ser escrita l'any 1939, és a dir, molt abans que els historiadors poguessin estudiar els documents corresponents als fets esdevinguts. Es tracta del llibre *Alemania: Jekyll y Hyde*, de Sebastian Haffner, un text dens i d'una escriptura molt ben argumentada; un llibre, d'altra banda, mancat de la necessària cura de l'editor, que ha de mirar d'oferir un producte sense errades gramaticals.

No cal dir que tenim al davant tot un document testimonial, que en el seu temps donà informació de primera mà sobre el món polític i social de l'Alemanya nazi. L'autor, un advocat berlinès i ari que havia fugit el 1938 amb la seva amant jueva i havia trobat refugi a Anglaterra, volia col·laborar amb els Aliats per lluitar contra els seus enemics, els nazis, que tiranitzaven el país des de 1933. Tanmateix, els anglesos, que ja no confiaven en ningú, van prendre en Haffner com a estranger enemic i el van detenir durant un temps. Haffner volia orientar amb els seus consells la política de propaganda dels Aliats, donar a conèixer les claus de l'esperit alemany i nazi perquè la guerra psicològica tingués uns objectius clars i ben enfocats. Es tracta, doncs, d'un llibre testimonial però amb una evident vocació d'objectivitat.

Un dels principals elements que caracteritzen el món nazi és la seva gestió del poder, radicalment diferent de tot el que els historiadors havien registrat fins aleshores. Maquiavel digué que un règim autoritari i despòtic només es pot mantenir si aconsegueix barrejar l'ús del poder amb la conveniència de satisfer el poble i la necessitat de neutralitzar qui pugui convertir-se en una amenaça per al governant. Així, la tirania ha de mantenir un cert ordre, ha de consistir en una gestió controlada del poder, encara que sigui un control interessat per mantenir el poder en mans del tirà: el tirà ha de semblar bo davant els seus súbdits, però cal que sigui dolent quan toca.

Aquesta és la interpretació clàssica de la conservació d'un poder despòtic. Haffner ens en dóna una altra, adaptada als nostres temps: a l'Alemanya nazi, en el context d'un poble i una cultura com la dels alemanys, que des de mitjans del segle XIX manifesta una marcada tendència cap als règims autoritaris, els nazis han implementat les condicions necessàries per mantenir el control de l'Estat i dels ciutadans per mitjans d'una gestió anàrquica del poder. Despotisme, crueltat i arbitrarietat sense límits. Des de 1933, els alemanys no van poder ni prendre's tranquils un cafè després de la migdiada, ni tenir vida privada (alternativa a no tenir vida política, la qual cosa ja no els agradava des de 1850). Així, el tirà ordena i decreta, però de vegades deixa fer als seus subordinats, sense marcar directrius concretes: tota la piràmide jeràrquica nazi depèn de Hitler, però els seus subordinats disposen de certa autonomia per fer i desfer arbitràriament.

Aquesta és la clau de l'immens poder dels nazis: la incertesa que generen al voltant de les seves decisions i accions. Els alemanys (aris, jueus o *Mischlinge*) mai no saben d'on vindran els trets, però estan segurs que en vindran. Els països democràtics, entre 1933 i 1939, confiaven en mantenir la pau malgrat els nazis, i van pactar amb Hitler, fins que Hitler els va sorprendre desarmats mentre ell havia creat un exèrcit invencible. Hitler era tan arbitrari que no es prenia seriosament cap tractat; per a ell els acords signats eren només paper mullat.

El 1939 Haffner ja desaconsellava qualsevol tracte polític amb Hitler; la pau europea no podia ser fruit d'un pacte amb els nazis; això només serviria per tornar a posar els fonaments d'una altra guerra. A més, sabia que el poble alemany no podria desfer-se del seu tirà: hi havia una gran part de la població que hi creia; els qui no hi creien eren febles i no tenien cap estructura política per fer-li front. Només una desfeta militar garantiria la pau i el restabliment de un Estat alemany capaç de participar en un futur concert polític europeu (Haffner preveu una mena d'Unió Europea). Alemanya s'havia de desfer dels nazis per poder tornar a ser un membre de la civilització europea, i això ho havien de garantir els Aliats, no només amb la seva força militar, sinó també amb una nova política de relacions amb els alemanys exiliats a Europa i Amèrica, i amb unes forces democràtiques que romanguessin en territori alemany, tot i que amagades i sota perill mortal.